

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Kiinteistötyönantajat ry (myöhemmin Kiinteistötyönantajat) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle. Kiinteistötyönantajat toimii kiinteistöalan työnantajayritysten työmarkkinajärjestönä ja kiinteistöpalvelualan yritysten toimialajärjestönä. Yli satatuhatta henkilöä työllistävä kiinteistöpalveluala on yksi suurimmista ja työllistävimmistä palvelualoista Suomessa. Ulkomaalaisten osuus kiinteistöpalvelualan työvoimasta on keskimäärin 27 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa osuus on huomattavasti suurempi, pääkaupunkiseudulla jo yli 60 prosenttia. Tarve ulkomaiselle työvoimalle kasvaa edelleen, kun Suomen työikäinen väestö ikääntyy ja vähenee. Samalla kasvaa tarve työelämää palveleville, kielitaitoa ja muuta kotoutumista edistävälle tukipalveluille.

Kiinteistötyönantajat on todennut jo kotoutumislain edistämisestä annetun lain aiempiin muutoksiin liittyneissä lausunnoissaan, että maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseen ja tehostamiseen tähtäävät pyrkimykset ovat keskeisiä ja että niihin tähtäävät toimet pitäisi saada käyttöön mahdollisimman nopeasti, helposti ja systemaattisesti.

Kiinteistötyönantajat pitää näin ollen myönteisenä, että kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten tavoitteita selkeytetään ja että niiden työelämälähtöisyyttä vahvistetaan. Nopeaan työllistymiseen tähtäävällä työnhakuvalmiuksien edistämisellä tuetaan nopeaa siirtymää työmarkkinoille ja vastataan osaltaan työvoimapulaan kiinteistöpalvelualan kaltaisilla henkilöstövaltaisilla aloilla.

Kiinteistötyönantajat kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että työpaikoilla tapahtuvan kielikoulutuksen edistämistä koskeva hallitusohjelmakirjaus jää hallituksen esitysluonnoksessa yleisluonteiseksi eikä konkretisoidu säännöksiksi tai rahoitusratkaisuuksi. Esitysluonnoksessa ei säädetä eikä ohjata riittävästi jo työssä oleville maahanmuuttajille suunnattuja kielikoulutusmuotoja. Työpaikkälähtöinen kielikoulutus, kuten aiemmin käytössä olleet työpaikkasuomi- ja työpaikkaruotsi-mallit, jotka ovat olleet käytössä myös kiinteistöpalvelualalla, jää esityksessä ohjaamattomaan ja rahoitukseltaan epävarmaan asemaan.

Useilla työvoimavaltaisilla aloilla, kuten kiinteistöpalvelualalla, työntekijöiden kielitaito kehittyy pääosin työn ohessa, eikä työsuhteen alussa usein vielä edellytetä kotimaisen kielen vahvaa osaamista. Kiinteistöpalvelualalla työn aikana saatu, julkisesti tuettu kielikoulutus on keskeistä työturvallisuuden, työn laadun, asiakaspalvelun sekä työntekijöiden urakehityksen ja pysyvyyden kannalta. Kiinteistötyönantajat pitää tästä syystä välttämättömänä, että kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta edistetään maahanmuuttajavaltaisilla aloilla myös työssä jo oleville.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Kiinteistötyönantajat tunnistaa esityksen tavoitteet julkisen talouden säästöjen saavuttamiseksi ja rahoitusjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Kotoutumisen edistämistä koskevan rahoituksen kokoaminen osaksi kuntien yleistä valtionosuutta lisää kuitenkin merkittävästi riskiä siitä, että kotoutumista ja kielitaitoa tukevat palvelut heikkenevät tai pirstoutuvat alueellisesti. Rahoituksen korvamerkinnän puuttuminen voi johtaa siihen, että kunnat priorisoivat muita lakisääteisiä palveluja. Tämä uhkaa siirtää tosiasiallista rahoitus- ja järjestämisvastuuta yhä enemmän työnantajille, mikä kasvattaa yritysten kustannuksia kohtuuttomasti nimenomaan kiinteistöpalvelualan kaltaisilla, maahanmuuttajia työllistävillä aloilla.

Kiinteistöpalvelualan yritykset toimivat laajasti eri puolilla Suomea ja ovat kooltaan hyvin erilaisia. Joukossa on sekä valtakunnallisesti toimivia suuria ja keskisuuria yrityksiä että runsaasti pieniä ja mikroyrityksiä. Siksi kotoutumisen edistämiseen liittyvien palvelujen alueellinen saatavuus ja ennakoitavuus ovat toimialan kannalta keskeisiä.

Rahoituksen kokoaminen osaksi kuntien yleistä valtionosuutta lisää riskiä siitä, että kotoutumista ja kielitaitoa edistävät palvelut keskittyvät entistä enemmän suuriin kaupunkeihin ja heikkenevät pienemmissä kunnissa. Tämä vaikeuttaa sekä suurten että pienten kiinteistöpalvelualan yritysten mahdollisuuksia rekrytoida ja tukea maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä alueilla, joilla työvoiman saatavuus on jo ennestään haasteellista.

Yrityskoon näkökulmasta vaikutukset kohdistuvat eri tavoin. Suurilla yrityksillä on usein paremmat edellytykset järjestää työssä tapahtuvaa kielitaidon kehittämistä olemassa olevien resurssien avulla, mutta tämä lisää niiden kustannuksia ja hallinnollista taakkaa erityisesti silloin, kun julkinen tuki vähenee. Pienillä ja mikroyrityksillä vastaavia resursseja ei useinkaan ole, jolloin ne ovat erityisen riippuvaisia toimivista ja saavutettavista julkisista kotoutumispalveluista.

Julkisesti rahoitettujen palvelujen saatavuuden heikkeneminen tai pirstoutuminen voi lisätä yrityskoon perusteella tapahtuvaa eriytymistä ja alueellista eriarvoisuutta, mikä puolestaan heikentää kilpailuneutraliteettia ja vaikeuttaa koko toimialan tasapainoista kehitystä.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Kiinteistötyönantajat pitää perusteltuna, että kotoutumisen tavoitteita täsmennetään ja että työllistyminen asetetaan kotoutumisen keskeiseksi päämääräksi. Kotoutumisen velvoittavuuden lisääminen voi edistää nopeampaa kiinnittymistä työelämään ja vastata työnantajien tarpeisiin työvoiman saatavuuden näkökulmasta.

Kiinteistötyönantajat korostaa kuitenkin, että kotoutumisen velvoitteiden lisäämisen tulee perustua realistisiin ja yhdenvertaisiin edellytyksiin. Mikäli myös työssä oleville maahanmuuttajille ei ole tarjolla riittäviä ja saavutettavia mahdollisuuksia kielitaidon kehittämiseen, tilanne voi johtaa työn

laadun heikkenemiseen, työturvallisuusriskeihin sekä rajoittaa työntekijöiden mahdollisuuksia edetä työurallaan.

Kiinteistötyönantajat tuo esiin työelämästä nousseen havainnon, jonka mukaan kiinteistöpalvelualalla on alkanut esiintyä tilanteita, joissa työntekijät irtisanoutuvat työsuhteestaan päästäkseen työttöminä kotoutumispalvelujen piiriin. Tämä on selvästi hallituksen esityksen tavoitteiden vastaista ja osoittaa tarpeen ulottaa kotoutumiseen liittyviä palveluita myös työssä oleville maahanmuuttajille.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Kiinteistötyönantajat suhtautuu myönteisesti alkuvaiheen palveluprosessin nopeuttamiseen sekä siihen, että kotoutuja ohjataan viivytyksettä työnhakuun ja työllistymistä edistäviin palveluihin. Tämä tukee työmarkkinoiden toimivuutta ja mahdollistaa nopeamman siirtymän työelämään.

On kuitenkin tärkeää huomioida, että nopea työllistyminen ei poista tarvetta muun muassa kielitaidon pitkäjänteiselle kehittämiselle. Mikäli alkuvaiheen palveluprosessi päättyy ilman selkeitä jatkopolkuja työssä tapahtuvan kielitaidon ja muun osaamisen kehittämiseen, riskinä on, että kotoutuminen jää keskeneräiseksi ja työntekijöiden urakehitysmahdollisuudet heikkenevät.

Muut huomiot

Kiinteistötyönantajat katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa tulisi vahvistaa työnantajien ja julkisen sektorin yhteistyötä kotoutumisen edistämisessä.

Kiinteistötyönantajat pitää tärkeänä, että maahanmuuttajavaltaisten toimialojen erityistarpeet tunnistetaan osana kotoutumislainsäädännön jatkokehittämistä. Ilman selkeitä ohjaus- ja rahoitusratkaisuja on vaarana, että kotoutumisen kustannukset siirtyvät kohtuuttomasti työnantajien vastuulle ja että alueelliset erot kotoutumispalveluissa kasvavat. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, sillä kotoutuminen tuottaa laajoja yhteiskunnallisia hyötyjä ja edellyttää julkisen ja yksityisen sektorin jaettua vastuuta.

Kiinteistötyönantajat korostaa, että kotoutumisjärjestelmän toimivuus on keskeinen edellytys sille, että Suomeen tuleva kansainvälinen työvoima integroituu mahdollisimman sujuvasti niille aloille, joille työperäinen maahanmuutto on elinehto. Kotoutumispalvelujen, erityisesti kielitaidon kehittämisen jatkopolkujen, ulottaminen myös työssä oleviin maahanmuuttajiin ei ole ristiriidassa hallituksen säästötavoitteiden kanssa, vaan edellytys niiden tarkoituksenmukaiselle toteutumiselle.

Kiinteistöpalveluala vastaa kiinteistöjen ja elinympäristöjen päivittäisestä toimivuudesta kaikkialla Suomessa. Hyvin kotoutuneen ja osaavan kansainvälisen työvoiman riittävyys kotimaisen työvoiman rinnalla on välttämätöntä alan tuottamien palvelujen laadun, työntekijöiden työturvallisuuden sekä maamme huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta.

Brax Tiia
Kiinteistötyönantajat ry